

УДК 621.394

А.Б. Скорик, В.В. Воронин, О.М. Доска

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЇ «СОЮЗНИЦЬКА СИЛА» І ОЦІНКА ЇЇ ВПЛИВУ НА ЗМІНУ СТРАТЕГІЇ ОБОРОНИ США

У статті зроблена спроба нового осмислення досвіду підготовки, проведення і результатів операції «Союзна сила» (Югославія 1999г.). Війна в Югославії розглядається з позиції відповідності стратегії оборони США 1-4-2-1. Аргументується висновок про те, що операція «Союзна сила» зумовила перехід до нової стратегії оборони 10-30-30. На основі аналізу процесу нарощування сил НАТО на ТВД і проміжних результатів війни зроблено висновок про невідповідність існуючих оцінок часу проведення та змісту ряду фаз операції «Союзна сила» відносно реального ведення бойових дій.

Ключові слова: стратегія оборони, досвід бойового застосування, повітряна наступальна операція, «Союзна сила», масований авіаційно-ракетний удар.

Постановка проблеми і аналіз літератури

Війну в Югославії можна з повною підставою назвати «невідомою війною». Якщо «війна в Затоці» велася «в прямому ефірі» – з докладним освітленням ходу війни та її результатів, то операція «Союзна сила» до теперішнього часу не розкрила багатьох своїх таємниць. Операції «Союзна сила» присвячена величезна кількість робіт, з яких найцікавіші, на наш погляд, роботи [1 – 6]. Всі ці роботи в комплексі дають достатньо повну оцінку ходу бойових дій. Але над всіма цими роботами незримо тяжіє «примара війни в Затоці» (1991г.). Операція «Буря в пустелі» встановила певні «рецепти» ведення сучасної війни. Це була перша війна високоточної зброї. Основною відмінною особливістю операції «Буря в пустелі» є комп'ютеризоване ведення бойових дій союзниками. І з цих позицій йде аналіз і операції «Союзна сила». Але війна в Югославії має істотну якісну відмінність від попередніх війн. Це перша війна, в якій обидві сторони застосовують не просто комп'ютеризовані, а мережеві технології ведення бойових дій – тобто ведуть так звану мережецентричну війну. На наш погляд, зміна характеру війни, а також стратегія оборони США, яка діяла на той момент часу, 1-4-2-1 значно вплинула на хід операції «Союзна сила». З цих позицій ми і проаналізуємо відомі факти цієї війни.

Основна частина

У період з 24 березня по 10 червня 1999 р. США і країни НАТО провели повітряну наступальну операцію (ПНО) «Союзна сила», яка проходила в рамках трьох основних фаз.

Головною метою першої фази керівництво НАТО вбачало завоювання переваги в повітрі, придушення системи ППО Югославії і вивід з ладу основних об'єктів військової інфраструктури, розташованих в Косово. При цьому протягом 3 днів

планувалося ударами з повітря (переважно в темний час доби) знищити радіолокаційні пости, вогневі засоби, вузли зв'язку і пункти управління ВПС і ППО, дезорганізувати системи військового і державного управління.

Як додаткове завдання на цьому етапі розглядалося нанесення значного збитку угрупованням військ в пунктах постійної дислокації.

Головною метою другої фази операції була ізоляція району бойових дій в Косово і безпосередня підтримка бойових дій Армії Звільнення Косова.

Як додаткове завдання на цьому етапі розглядалося завдання поразки збройним силам супротивника на всій території Югославії..

В ході третьої фази передбачалося завдати ударів по важливих державних і військово-промислових об'єктах Союзної Республіки Югославії з метою зниження військово-економічного потенціалу країни і придушення волі сербського народу до опору.

На початок військових дій (24 березня 1999 р.) альянс зосередив проти Югославії об'єднане угруповання ОЗС, що складалося з військово-повітряного і військово-морського компонентів, і включало в них більше 370 літаків від 13 держав і 35 бойових кораблів (на яких знаходилося більше 240 крилатих ракет морського базування) від 9 держав НАТО. До основи військово-повітряного компоненту увійшли 14 стратегічних бомбардувальників ВПС США (В-52Н – 8шт., В-2А – 6шт.) і 276 бойових літаків. Приведені дані в цілому достатньо точно характеризують ударне угруповання НАТО, хоча в різних роботах є деякі розбіжності.

Протягом першої - третьої доби повітряної кампанії силами ОЗС НАТО була проведена повітряна наступальна операція (ПНО). Схема оперативної тактичної побудови авіації при проведенні першого масованого авіаційно-ракетного удару (МРАУ), показана на рис. 1, приведена в роботі [3] і з незначни-

ми відмінностями підтверджена в більшості інших робіт. Кількість МРАУ в ході ПНО в різних джерелах дуже відрізняється: від 2 МРАУ [1] до 7 МРАУ [2]. Усі МРАУ тривалістю 3 – 4 години, наносилися переважно в темний час доби, практично на всю глибину території Югославії. У паузах між МРАУ проводилася оцінка результатів завданих ударів і вибіркові одиночні і групові удари силами тактичної авіації (до 10 ударних літаків в групі) і КРМБ (по 3–5 ракет в

ударі). Всього витрачено близько 200 крилатих ракет (більше 120 КРМБ з надводних кораблів та підводних човнів), здійснено 530 бойових вильотів авіації, зокрема стратегічними бомбардувальниками – 20. Саме МРАУ більшість дослідників розглядають як основний компонент ПНО. Більшість експертів також сходяться в тому, що в ході першої фази операції силами НАТО вдалося досягти головної мети – завоювання переваги у повітрі.

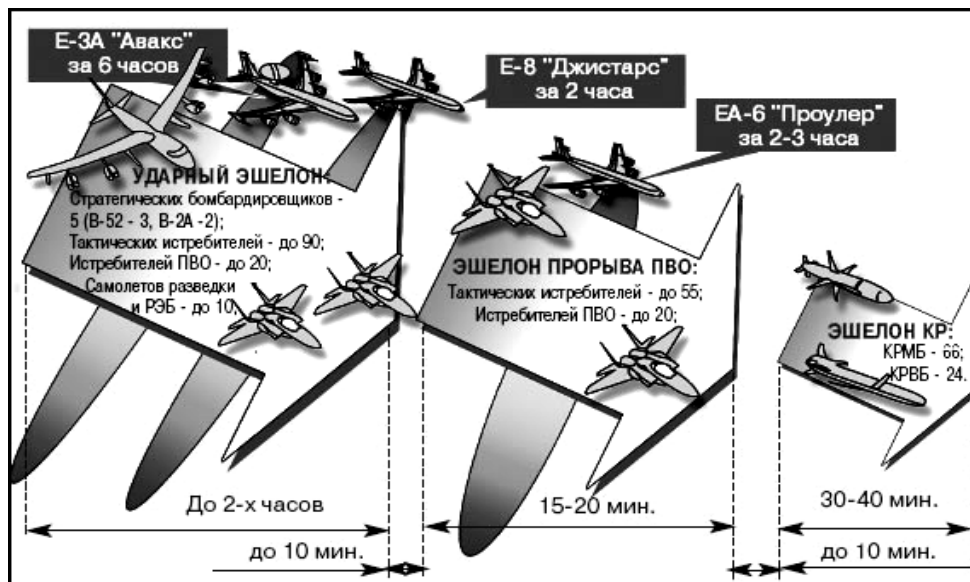

Рис. 1. Оперативно-тактична побудова авіації при проведенні першого МРАУ

З 27 березня ОЗС НАТО перейшли до другої фази військової операції.

В ході другої фази авіація НАТО вела ще жорсткіше протиборство з силами і засобами югославських ППО, які зазнали втрат, проте як і раніше обмежували свободу дій засобів повітряного нападу (ЗПН). В результаті керівництво НАТО своїх цілей по поразці угруповання югославських військ в Косово не досягло, більш того, за цей час югославами успішно були розгромлені основні збройні угруповання албанської "Армії звільнення Косова". Тут ми вже маємо значну розбіжність з американськими джерелами, які стверджують зворотнє. За їх даними завдана значна поразка сербським військам у Косово, при їх спробах завдати ударів по косовским повстанцям. Істина лежить десь посередині. В цей час не спостерігалось значного збільшення числа біженців з Косова в суміжні країни, що робить маловірогідними значні перемоги федеральних військ. Разом з тим і американські оцінки втрат сербів явно завищені. Протягом усієї другої фази відбувається нарощування сил НАТО (табл. 1). Починаючи з 19 квітня 1999 р. командування НАТО перейшло до третьої фази операції. Удари почали наноситися по всій території Югославії з метою паралізувати все економічне і політичне життя в країні, завдати могутньої психологічної дії на керівництво країни і населення, позбавивши матеріально-технічної бази ЗС Югославії. При цьому інтенсив-

ність дій ударної авіації збільшилася майже в два рази (з 120 до 230 літаківильотів на добу). Травневий період бойових дій характеризувався ще інтенсивнішими нальотами. Кількість літаківильотів на добу була доведена до 740. Максимальна інтенсивність дій ОВПС НАТО досягнута 21 травня, коли було проведено 1000 літаківильотів, 800 з яких – бойові. Останнього удару було завдано по Косово 9 червня [3].

На даний період часу існує дві основні версії нарощування сил НАТО під час проведення операції «Союзницька сила». Перша версія полягає в тому, що первинний розрахунок сил і засобів був зроблений помилково, що спричинило до все більшого посилення угруповання. Друга версія полягає в тому, що командування НАТО здійснювало планомірне нарощування сил у міру вирішення одних завдань війни і переходу до вирішення інших.

Аналізуючи розгортання сил і засобів НАТО виникає відчуття якоїсь його квапливості і неорганізованості, відсутність початкового плану. У роботі [3] наводяться дані про те, що на початку бойових дій ОВПС і ОВМС НАТО включала в свій склад 4 авіаносці. Але ж виникає питання яких? На момент початку конфлікту корабельне угруповання в районі Балкан включає тільки авіаносець "Фош" ВМС Франції (14 штурмовиків "Супер Етандар" і чотири розвідники "Етандар" IVP) та авіаносні кораблі США: вертолітний корабель-док «Нешвілл» і десантний транс-

порт-док «Пенсакола» з 5 штурмовиками AV-8B «Харрієр» і 20 вертольотами (16 транспортно-десантних CH-46D «Сі Найт» і CH-53E «Сі Стельон» і 4 – вогневої підтримки AH-1W «Супер Кобра»). Палубна авіація з легкого авіаносця «Дж. Гарібаль-

ди» ВМС Італії застосовувалася тільки як винищувачі ППО для прикриття території Італії. Таким чином, на момент початку конфлікту на ТВД відсутній один з основних компонентів ОБВС НАТО – повноцінна авіаносна ударна група (АУГ).

Таблиця 1

Нарощування сил НАТО протягом другої фази операції

27 березня	Чотири В-52 і 30 пілотів були додатково перебазовані до Великобританії від 5-го бомбардувального крила з авіабази Майнот (Північна Дакота, США).
29 березня	У Європі розгортаються бомбардувальники В-1В.
1 квітня	Додатково до 12 літаків-невидимок F-117, розгорнуто на авіабазі Авіано в Італії. Рішенням міністра оборони США Уільяма Коена до Європи з авіабази Холломан передислоковано ще 12 «Нічних яструбів».
6 квітня	У зону Балканського конфлікту прибула АУГ 2-го флоту ВМС США на чолі з атомним авіаносцем "Рузвельт" з 8-м авіакрилом на борту (всього 79 бойових літаків і вертольотів).
15 квітня	Прибуває протичовновий авіаносець ВМС Великобританії "Інвінсібл" (4 - штурмовика "Сі Харрієр", 9 - протичовнових вертольотів).
Разом за 1 місяць	На вимогу ГК ОБС НАТО генерала Кларка авіаносна група була посилена на 382 бойових літаки (у т.ч. склад АГ збільшений майже в 2 рази).
15 травня	АГ НАТО поповнена до середини травня 176 американськими літаками (дві ескадрильї F-15 Strike Eagle (36 літаків), дві ескадрильї F/A-18D (24), ескадрильї F-16CJ (18), ескадрильї A-10 (18) і 80 літаків-заправників KC-135). Загальне угруповання авіації НАТО досягло 1259 літаків.

АУГ 2-го флоту ВМС США вийшла в море з головної ВМБ Норфолк тільки 26 березня, вже після початку конфлікту. Відповідно до раніше оголошених планів АУГ прямувала в Індійський океан для заміни у складі 5-го флоту авіаносця «Ентерпрайз», але була несподівано перенацілена в зону Балканського конфлікту. Перші бойові вильоти літаків з авіаносця "Рузвельт" відбулися 8 квітня, тобто в середині другої фази. Твердження про завоювання абсолютної переваги в повітрі за перші 3 дні боїв також дуже сумнівне. 24 квітня ВПС Югославії здійснили наліт на аеродром – військову базу НАТО в боснійському м. Тузла. У нальоті брало участь 9 югославських літаків. Підсумок нальоту: 17 пошкоджених літаків і 3 пошуково-рятувальних вертольота. Втрати югославів: 1 штурмовик «Ора», знищений зенітною ракетою, 1 винищувач МИГ –21 підбитий, льотчик приземлився в 10км від аеродрому Пониква (поблизу р. Ужіце). 26 квітня югославські винищувачі «Галєб» здійснюють наліт на аеродром Рінас, розташований поблизу столиці Албанії Тірани, де базувалися бойові вертольоти AH-64 «Апач». Того дня дві групи цих легких машин знищили і пошкодили на льотному полі понад 10 американських вертольотів (Дані факти категорично заперечуються натівськими військовими). Таким чином, до кінця квітня авіація Югославії продовжує активні бойові дії.

Оцінюючи ці факти, можна зробити висновок, що запропонований план цієї війни і дії альянсу слабо корелюються. Очевидно, що нарощування літаків F-117, призначених для ураження цілей, прикритих сильною системою ППО доцільно здійснювати до придушення системи ППО. Ніколи завдання ізоляції району бойових дій не вирішувалося літаками стратегічної авіації, очевидно, що для вирішення цих завдань доцільніше нарощувати тактичну авіацію. Проте нарощування ударних літаків НАТО (F-15, F-18, A-10) і прибуття авіаносної групи

відбувається в кінці фази ізоляції району бойових дій. Все це ставить під сумнів як «планомірність», так і «помилки планування» нарощування сил.

Існуючі оцінки військових експертів про хід цієї війни не враховують стратегію оборони США і політичну складову. Розглянемо хід цієї війни з ходом політичних подій.

У той час, військова стратегія США базувалася на формулі "1-4-2-1". Це означало, що збройні сили США повинні мати можливість одночасно виконувати наступні завдання: захищати США, здійснювати військову присутність в чотирьох ключових регіонах миру, бути готовими брати участь в двох збройних конфліктах (без необхідності окуповувати ворожу територію) і бути готовими брати участь в одному подібному конфлікті, що передбачає можливість окупації. Після закінчення війни на слуханнях в конгресі США було заявлено, що в розпал війни в Косово притягувалося більше 40% ВПС. На думку конгресменів, операція в Югославії повинна розглядатися не як локальна війна, а як основна війна на ТВД. На той час для американської дипломатії існували значні проблеми в Кореї і в Персидській затоці. У конгресі адмірал Мерфі заявив, що США не володіють готовністю до «розгортання одночасно двох авіаносних груп в різних точках світу на першу вимогу» [4].

24 березня, в своєму зверненні до світової спільноти, президент Росії Борис Єльцин попросив президента США не робити цього трагічного, драматичного кроку. Ця війна в Європі, може бути, і більше. Тобто спочатку Росія достатньо твердо підтримує Сербію. Одночасно з цим, розвідка НАТО надає своєму керівництву матеріали про можливе постачання до Югославії від 6 до 10 ЗРК С-300 [6]. Діючи в умовах жорсткого браку часу і ресурсів ухвалюється рішення про проведення короткої (2-3 дні) операції в Югославії. (Саме такий термін проведення операції, як стверджують американські військові, планувався

спочатку). У даній хронології бойових дій саме цими чинниками і визначається перша фаза операції.

Початок конфлікту не привів до рішучих дій Росії і світової спільноти. Вночі 28 березня Білл Клінтон після наради з керівниками Великобританії, Німеччини, Франції і Італії ухвалює рішення посилити військові удари по Югославії. Саме для вирішення цього завдання потрібні літаки стратегічної авіації і літаки невидимки. Таким чином, ми констатуємо перехід до другої фази війни, в якій від «поліцейської операції» альянс переходить до більш широкомасштабних бойових дій. Сербський президент Слободан Милошевич неодноразово звертався до керівництва Росії про поставку сучасного озброєння ППО. 12 квітня 1999 року парламент Союзної Республіки Югославії проголосував за приєднання республіки до Союзу Росії і Білорусії [5]. Російський парламент на екстреному засіданні повністю підтримав своїх сербських колег, порекомендувавши президентові Борису Єльцину і уряду негайно почати підготовку до цього процесу. Проте адміністрація Клінтона повідомила уряд Єльцина, що постачання такого озброєння Югославії мало б "руйнівний" ефект для російсько-американських відносин.

Єльцин цей процес заблокував. Не мало також ніяких наслідків ухвалення Російською Думою рекомендацій негайно направити на територію Югославії військових радників і спорядження. 14 квітня Єльцин призначає Черномирдіна своїм спеціальним представником в Югославії. Цей крок однозначно тлумачиться як підтвердження того, що Росія не захищатиме Югославію. Після цього і спостерігається істотне посилення угруповання НАТО і перехід до третьої фази операції – ведення повномасштабної повітряної наступальної операції проти Югославії. Нарощування повітряного угруповання на Балканах стало можливим тільки за рахунок значного скорочення американської присутності в інших регіонах планети.

АНАЛИЗ ОПЕРАЦИИ «СОЮЗНИЧЕСКАЯ СИЛА» И ОЦЕНКА ЕЕ ВЛИЯНИЯ НА СМЕНУ СТРАТЕГИИ ОБОРОНЫ США

А.Б. Скорик, В.В. Воронин, А.М. Доска

В статье сделана попытка нового осмысления опыта подготовки, проведения и результатов операции «Союзническая сила» (Югославия 1999г.). Война в Югославии рассматривается с позиции соответствия стратегии обороны США 1-4-2-1. Аргументируется вывод о том, что операция «Союзническая сила» предопределила переход к новой стратегии обороны 10-30-30. На основе анализа процесса наращивания сил НАТО на ТВД и промежуточных результатов войны делается вывод о несоответствии существующих оценок времени проведения и содержания ряда фаз операции «Союзническая сила» реальному ведению боевых действий.

Ключевые слова: стратегия обороны, опыт боевого применения, воздушная наступательная операция, «Союзническая сила», массированный авиационно-ракетный удар.

ANALYSIS OF OPERATION «INTERALLIED FORCE» AND ESTIMATION OF ITS INFLUENCE ON CHANGING OF STRATEGY OF DEFENSIVE OF THE USA

A.B. Skorik, V.V. Voronin, A.M. Doska

Yugoslavia is considered from a position of conformity of strategy of defence of the USA 1-4-2-1. The conclusion that operation «Allied force» has predetermined transition to new strategy of defence 10-30-30 is given reason. On the basis of the analysis of process of escalating of forces of NATO on ТВД and intermediate results of war the conclusion about discrepancy of existing estimations of time of carrying out and the maintenance of some operation phases «Allied force» to real conducting operations becomes.

Keywords: strategy of defensive, experience of battle application, air offensive operation, «Interallied force», massed aviation-rocket blow.

Висновок

Приведений вище аналіз показує, що підходити до оцінки операції «Союзницька сила» з позицій «війни в Затоці» не можна.

Результати війни в Югославії і війни, що відбулася за нею, в Іраку (2003г.) визначили перехід США до стратегії 10-30-30. Згідно якої війська повинні протягом 10 днів бути приведені в бойову готовність і висуватися в будь-яку точку земної кулі. За подальших 30 днів американські війська повинні розбити сили супротивника і позбавити його можливості відновити організований опір в осяжному майбутньому. Протягом ще 30 днів війська повинні пройти перегрупування і бути готовими до виконання нового бойового завдання і до перекидання в інший регіон планети. У новій стратегії відмінностей в типах війн не робиться.

Список літератури

1. Єрмошин М.О. *Борьба в повітрі: навчальний посібник* / М.О. Єрмошин, В.М. Федай. – Х.: ХВУ, 2004. – 383 с.
2. Куликов А. *Балканская страда (1)* / А. Куликов // *Воздушно-космическая оборона*. – 2007. – №2(33).
3. Старков В.М. *Высокая точность и большая мощность* / В.М. Старков, А.В. Шушков // *Воздушно-космическая оборона*. – 2009. – №1(44).
4. Christopher L. Shay *«Offensive Counter-air during Operation Allied Force: Operational Shortfalls and Implications», final report for JOINT MILITARY OPERATIONS DEPARTMENT / Christopher L. Shay*. – NAVAL WAR COLLEGE Newport, 2000.
5. Kusovac Zoran. *Russian S-300 SAMs in Serbia / Zoran Kusovac* // *Jane's Defence Weekly*, 4 August 1999.
6. Hosmer T. *The Conflict Over Kosovo Why Milosevic Decided to Settle When He Did / T. Hosmer*. P. 33.

Надійшла до редколегії 30.06.2009

Рецензент: канд. техн. наук, проф. Н.І. Шершнеф, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.